

THIS IS A SELF-ARCHIVED VERSION OF THE ORIGINAL PUBLICATION

The self-archived version is a publisher's pdf of the original publication. NB. The self-archived version may differ from the original in pagination, typographical details and illustrations.

To cite this, use the original publication:

Hero, Laura-Maija, Pekkinen, Sanna, Träskman, Tomas, Lautamäki, Satu, Haarala, Juhani. 2020. Kulttuurituotannon avoimet alueelliset innovaatioverkostot. I: Hero L. (Ed). Teknologian ja kulttuurin rajapintatoiminnan mallit, verkostot ja menetelmät. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. TAITO-sarja, Metropolia Ammattikorkeakoulu.s. 17-23

Permanent link to the self-archived copy:

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-225-4>

All material supplied via Arcada's self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

Laura-Maija Hero, Sanna Pekkinen, Tomas Träskman,
Satu Lautamäki, Juhani Haarala

Kulttuurituotannon avoimet innovaatioverkostot

JOHDANTO

Euroopan komissio (2012) on vaatinut uusia kumppanuuksia avoimen innovoinnin ja monialaisen tiedon jakamisen parantamiseksi uusien tuotteiden, palvelujen, prosessien, rakenteiden ja järjestelmien prototyyppien kehittämiseksi, ja se korostaa ”innovaatiotaitojen” kehittämistä (Euroopan komissio, 2017). Oppilaitosten on rakennettava ulospäin suuntautuva innovaatio- ja yrittäjyyskulttuuri reaalimaailman ongelmiin perustuvilla toimilla. Korkeakoulutuksen ja työelämän yhteistyötä pidetään yhä enemmän välineenä toteuttaa tätä tehtävää (Ankrah & Al-Tabbaa, 2015; Rantala & Ukko, 2018).

Ammatillisen korkeakoulutuksen yhteydessä tämä edellyttää uudenlaisia verkottuneita ja järjestelmällisiä yhteistyökokonaisuuksia ja oppimiseen soveltuvia toimintajärjestelmiä. Tämän vuoksi monialaisista yhteistyöhankkeista pitäisi tulla pakollinen osa opetussuunnitelmia kaikilla koulutusaloilla (ks. esim. Taatila & Raij, 2012). Creathon otti tämän tavoitteen vakavasti. Creathonin yhtenä tuloksena olikin ICT- ja kulttuurituotannon alojen yhteinen alueellinen verkosto, joka integroituu alueellisiin innovaatiojärjestelmiin tuottaakseen sinne uusia palvelu- ja tuoteinnovaatioita, uutta osaamista ja luovan talouden kehittymistä kasvualojen kanssa yhdessä.

ALUEELLISTEN VERKOSTOJEN RAKENTUMINEN JA HYÖDYT

Vuoden 2019 viidentoista kurssi-, tapahtuma- ja yhteiskehittämispilottikokeilun jälkeen hankkeella oli 297 rekisteröityä henkilöä, joista 193 on naisia. Mukana oli ollut epävirallisten laskujemme mukaan yli 100 yritystä, mutta nimilistoja keräsimme vain osalta: Mukana oli siis virallisesti yli 40 yritystä, 8 kuntaa, 9 yhdistystä ja 13 oppilaitosta toteuttajien lisäksi. Määrät lisääntyivät vielä kevään 2020 aikana juurrutuspilottien yhteydessä.

Creathonin alueelliset verkostot muodostuivat ammattikorkeakoulujen ympärille:

- Pääkaupunkiseutu (Metropolia amk)
- Suomen ruotsinkielinen (Arcada)
- Turku (Humak)
- Jyväskylä (Humak)
- Seinäjoki (Seamk)

Kuvio 1. Creathonin piloteissa muodostui kaikkia hyödyttäviä innovaatioverkostoja, joissa on jatkossakin helppo muodostaa yhteistyötä.

Verkostotoiminnan ja yhteistyön hyödyt olivat molemminpuoliset:

1. Hyödyt organisaatioille: Uusi tieto ja osaaminen, soveltamisosaaminen, uudet kohderyhmät, uudet yhteistyökumppanuudet, toiminnan esittely, koulutusyhteistyön tekeminen, uusi kohderyhmä, myynti- ja markkinointi yrityksen puolesta, näkyvyys ostajille, brändihyödyt, uudet ideat, konseptit ja tuotteet materiaaleineen
2. Hyödyt järjestävälle oppilaitokselle: Resurssien jakaminen, uuden tiedon jakaminen, työelämän toimintaympäristö, alan toimintaympäristö ja teknologian soveltamisoppi, toimeksianto opiskelijoille, aidot projektit opiskelijoille, valmiit kurssimateriaalit ja tekstit, opetusvideot, monialaisuuden ja monikykyisyyden ymmärtäminen, koulutussiilojen purkautuminen käytännön toiminnassa, verkostofasilitoinnin osaamisen kehittyminen, avoimen innovaatiotoiminnan osaamisen kehittyminen

Lisäksi opettajien yrittäjämäiset taidot kehittyivät Creathon-projektin aikana merkittävästi. Opettajat oppivat tuotteistamaan innovaatio- ja koulutuspalveluja yrityksille ja organisaatioille. Näin opettajan roolin muutosta voitiin edistää. Opettaja ei vain opeta opiskelijoita, vaan toimii avoimen innovaatioverkoston fasilitaattorina.

TAPAUSESIMERKKEJÄ

Verkostoista voidaan antaa tapauskohtaisia esimerkkejä. Esimerkiksi New technologies basics for cultural managers -täydennyskurssin kehittämiseen osallistui useita teknologiatoimijoita ja -yrityksiä, jotka materiaaleja tuottivat. FlyAR Oy piti AR-marketing -aiheisen viiden tunnin demopäivän verkossa ja sai tavata potentiaalisia kulttuurilaitosten nykyisiä ja tulevia tuottajia. Näin FlyAR Oy on taatusti ensimmäinen yritys, joka tulee kymmenten osallistujien mieleen, jos kulttuurilaitos harkitsee lisätyn todellisuuden ratkaisujen tilaamista. Lisäksi ICT-alan asiantuntijaksi kouluttautuva Kööpenhaminassa asuva blockchain-tekniikan tuntija sai videoluentonsa ja materiaaliensa kirjoittamisella lanseerata itseään asiantuntijana. Nyt hänestä löytyy asiantuntijaluento verkosta heti Google-haulla, ja hänet varmasti kutsutaan puhumaan ja töihin aiheeseen liittyen. Samalle kurssille lomautettu tapahtumatekniikan yrittäjä ja alan yrityksen päällikkö kirjoitti ”kirjeitä” ja itse teki videoluennon uusien teknologioiden mahdollisuuksista. Näin saattoi löytää luottamusta osaamiseensa myös ammattilaisena ja palvelujen tarjoajana välillisesti, ilman kallista markkinointikampanjaa tai mainontaa. Tätä voidaan kutsua yrityksen sisältömarkkinoinniksi, vaikka mitään markkinointia ei missään kohtaa tapahtunut.

Toisessa esimerkissä Creathon goes Museum tech -innovaatioprojektissa osallistajat haastoi museo, jonka henkilökunta tuli mukaan projektiin oppiakseen uusista XR-teknologioista ja saadakseen museon seuraavaan näyttelyyn elämyksiä konkreettisesti valmiiksi rakennettuina. Museon avoimeen haasteeseen vastattiin hyvin: 7 viikossa he saivat kontakteja tuleviin mahdollisiin työntekijöihin ja erityisryhmiä ymmärtäviin hyvinvointi- ja terveysalankin edustajiin. Opiskelijoiden kautta he löysivät hoivakotiysteistyön, joka myöhemmin eteni vanhusten etämuseopalvelukokeiluiksi. Museo löysi projektista kumppanikseen myös koodauspuoleen keski-asteen oppilaitoksen ja sen opettajia ja opiskelijoita tekijöiksi. Samalla he itse demopäivinä pääsivät kokeilemaan laitteita Helsinki XR Centeriin ja oppivat sovellusmahdollisuuksista. Metropolian opettaja sai yhteistyöstä paljon uutta osaamista itselleen, ja nyt hän ymmärtää historiamuseoiden erityislaatuisuutta ja kaupunkikehittämisen tämän päivän velvoitetta. Selkeä synergia siis samantyyppisestä tavoitteesta löytyy ja AMK/ kaupungin-museoyhteistyö näyttäytyy hedelmällisenä jatkossakin. Opettaja sai myös opettajaparin museopedagogista, jolla yllättäin oli hyvin samanlaiset pedagogiset valmiudet kuin AMK-opettajalla.

Verkostojen lonkerot ovat siis osittain järjestettyjä, mutta yllätyksellisille kumppanitarpeille ja muiden organisaatioiden tarpeille on jätettävä tilaa. Oppilaitos ei voi suunnitella autenttista oppimistoimintaa pelkästään oppimisen tavoitteiden mukaiseksi, vaan jokaisen verkostoon mukaan tulevan toimijan tavoitteita ja tarpeita on kuunneltava herkällä korvalla. Useimmiten organisaatiot ja yritykset eivät itse havaitse hyötyjään, vaan opettajien on niitä heille osattava avata ja oivalluttaa. Näin opettaja ei vastaa vain opiskelijoidensa oppimisesta, vaan koko verkoston.

MONIKYKYISYYS: VERKOSTOJEN TAVOITTEISSA NÄYTTÄYTYVÄT KESTÄVYYS, SAAVUTETTAVUUS JA YHDENVERTAISUUS

Talouden näkökulma on tullut vahvasti esille Creathoneissa ja niiden aikana kehitetyissä uusissa/uudistetuissa tuotteissa, palveluissa ja toimintamalleissa, jotka kiinnittyvät haasteen antaneen yrityksen kautta paikalliseen elinkeinorakenteeseen, mutta myös esim. kestävään kehittämiseen. Esim. Seamkin kolmannessa pilotissa tiimit selvittivät myös konsepteihin liittyvät liiketoimintamallit, jota kautta taloudellinen kestävyys parantui.

Vaikka Creathonin verkostoissa on korostunut paikallisen elinkeinorakenteen kestävä kehittäminen, on verkoston pystyttävä jatkuvasti arvioimaan toimintaansa muillakin mittareilla (ks. Creathon malli 2.0 tässä kirjassa). Taloudellista lisäarvoa ei synny, jos sen hyödyt eivät näyttäytyä aitoina hyvinvointi-, kestävän kehityksen, osaamisen kehittymisen tai elämyksellisinä hyötyinä käyttäjilleen.

Hankkeessa ICT-osaaminen toi lisäarvoa luovalla alalla toimivien ja pitkällä aikavälillä sinne valmistuvien uusien toimijoiden osaamiseen. Osaaminen on pilottien perusteella ollut luonteeltaan aineettomien uusien tai uudistettujen elämystuotteiden kehittämistä, rikastuttamista ICT-välinein ja käyttöönottoa työelämässä. Osallistuneet tiimit ovat kehittäneet mm. VR-kokemuksia, digitaalisia palveluja ja mobiiliäppejä, ja näin oivaltaneet digitalisaation mahdollisuuksia. Myös opettajat ovat oppineet tuotteistamaan työnsä digitaalisiksi palveluiksi, joilla on markkinat ja hinta. Esimerkiksi Humakin, Metropolian ja Arcadan verkkokurssit ovat itsessään aineettomia palveluja, joita voidaan jatkojalostaa myytäviksi palveluiksi. Myös Seamkin toisen pilotin tuotoksiin liittyen on selvitetty muita rahoitusmahdollisuuksia, joiden avulla konsepteja voitaisiin jatkokehittää uusiksi palveluiksi.

ICT-kehityksen huomioiminen luovan alan kehittämisessä on antanut uusia välineitä kohdata ICT:n mukana tuleva rakennemuutos positiivisina mahdollisuuksina. Hankkeella on etsitty uusia keinoja hyötyä ICT-kehityksestä ja tukea yhteistyön kehittämisen välineistön avulla mm. hyvinvointia tuovien luovien sisältöjen saavutettavuutta myös tulevaisuudessa. Samalla hanke on tarjonnut uusia mahdollisuuksia ICT-alan yrityksille tutustua luovien alojen osaajiin ja ymmärtää alan mahdollisuuksia. Esimerkiksi erääseen pilottitapahtuman tiimiin valikoituivat osallistujiksi sekä markkinointitoimiston että ICT-yrityksen osaajat. He jatkoivat tilaisuuden jälkeen yhteistyökeskusteluja siitä, miten kummatkin osapuolet voivat tehdä projekteja yhdessä ja hyödyntää toistensa osaamista.

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys sekä yhdenvertaisuus ovat korostuneet sisältöteemoina ja haasteiden yhteydessä. Creathon on aktiivisesti edistänyt tasa-arvon toteutumista piloteissa, koska naisten osallisuus ICT-alalla on jäänyt selvästi miehiä vähäisemmäksi. Vaikka ICT-alat on nähty miesvaltaisina, on luovilla aloilla, erityisesti kulttuurituotannon alalla naisilla selvästi kiinnostusta teknologioiden hyödyntämiseen. Piloteissa tuotiin yhteen ihmisläheiset luovat alat ja teknologiaa käytettiin apuvälineenä ja palveluiden rikastuttajana. Näin teknologiaorientaatio ja jatkuva omaehtoinen oppiminen teknologioiden sovellusmahdollisuuksista kehit-

tyi. Luovan alan naisryittäjiä osallistui mukaan esimerkiksi mikro- ja pien-yrityksistä, ja tällä oli merkittävä vaikutus siihen, että myös osallistuneet naiset näkivät teknologiat lähestyttävänä ja helposti saavutettavina.

Myös yhteiskunnallinen ja kulttuurinen yhdenvertaisuus ja saavutettavuus on korostunut teknologisten välineiden avulla tapahtuvassa kulttuuri- ja taidetoiminnassa. Esim. erilaisten sovellusten avulla on mahdollista tutustua museonäyttelyihin menemättä itse paikalle, mutta yhtä olennaista on huomioida erityisryhmien mahdollisuudet kulttuuritoimintaan sovelluksia käyttäen. Piloteissa esitellyt teknologiset tuotteet ja toiminnot edistävät kulttuurista saavutettavuutta ja yhteisöllisyyden syntymistä, jotka myös soveltuvat hyvin tulosten arviointikriteereiksi. Saavutettavuutta tukivat myös verkkopilottit, jotka oli mahdollista suorittaa täysin verkossa mistä päin maailmaa tahansa. Osallistujia olikin ympäri Suomea ja Eurooppaa (Espanja, Alankomaat, Belgia ym.).

Useissa alueellisissa kehittämissuohjelmissa painotetaan elinkeinoelämän uudistumista ja kehittymiskykyä. Tästä näkökulmasta ei ole tärkeää ymmärtää vain metatason tavoitteita yhteiskunnan, koulutuksen tai yritys-elämän tasolla. On nähtävä myös, että innovatiiviset henkilöt ja heidän väliset käytännön toiminnan verkostot rakentavat uuden ajan innovaatioekosysteemiä (vrt. Laine, Leino & Pulkkinen, 2015). Monialaisuus itsessään ei ole ratkaisu innovaatiotoiminnan kehittämiseen, vaan siitä syntyvä monikykyisyys (Wapnick 2017), jolloin osallistuvilla henkilöillä syntyy eri alojen välisessä maastossa tarvittavia innovaatiotaitoja. Vaikkakin eri osapuolilla on ymmärrettävästi erilaiset tavoitteet osallistua yhteistyöhön, kaikki voivat saavuttaa toimintaansa lisäarvoa: esimerkiksi opiskelijoiden tiedollinen ja taidollinen asiantuntijuus kehittyy, opettajat saavat yrittäjämäisiä taitoja ja palvelujensa kehittämiseen työelämälle sekä opetustyöhön sovellettavaa tietoa toimintaympäristön tarpeista ja yrittäjät saavat uusia näkökulmia ja toimintamalleja, joita he voivat hyödyntää tuote- ja palvelukehityksessään. Tämän tyyppisiä lisäarvoja ja monikykyisyyttä Creathon-pilottitapahtumat ovat pyrkineet tuottamaan saattamalla luovien alojen ja ICT-alan osaajia yhteen samalla kehittämällä alueellisia innovaatioverkostoja.

Lähteet

Ankrah, S., & AL-Tabbaa, O. (2015). Universities. Industry collaboration: A systematic review. *Scandinavian Journal of Management*, 31, 387–408.

Euroopan komissio (2012). Rethinking education: Investing in skills for better socio-economic outcomes. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0669&from=FR>

Euroopan komissio (2017). Communication from the commission to the European parliament, the Council, the European economic and social committee and the Committee of the regions on a renewed EU agenda for higher education. https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/he-com-2017-247_en.pdf

Laine, K., Leino, M. & Pulkkinen, P. (2015). Open innovation between higher education and industry. *Journal of the Knowledge Economy* 6 (3), 589-610.

Rantala, T., & Ukko, J. (2018). Performance measurement in university–industry innovation networks: Implementation practices and challenges of industrial organisations. *Journal of Education and Work*, 31(3), 247–261.

Taatila, V., & Rajj, K. (2012). Philosophical review of pragmatism as a basis for learning by developing pedagogy. *Educational Philosophy and Theory*, 44(8), 831–844.

Wapnick, E. (2017). *How to be everything: A guide for those who (still) don't know what they want to be when they grow up.* New York: HarperCollins Publishers.